

Újragondolt kötelezők

*Lőrincz Andrea – Nagy Ádám:
Égi megbízás – Az ember tragédiája*

A Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című regénye nyomán készült interaktív kalandkönyv (Nagy, Trencsényi és Veszprémi, 2020) után idén megjelent Lőrincz Andrea és Nagy Ádám Égi megbízás című kötete, amely Madách Imre Az ember tragédiája című művét dolgozza fel hasonló koncepció mentén. Mindkét kötetet egy-egy olyan klasszikus magyar irodalmi alkotás ihletett, amely már hosszú évtizedek óta megkérdőjelezhetetlenül szerepel az iskolai olvasmányok listáján. Míg A Pál utcai fiúk az egyik legkedveltebb (ha nem a legkedveltebb) kötelező olvasmány a diákok körében (ld. pl. Gombos, 2009), addig Madách drámájának befogadása mind a nyelvezet, mind a gondolati tartalmak jellege miatt kifejezetten nehéz a középiskolások számára, ezért Az ember tragédiája esetében egyáltalán nem mellékes kérdés, hogy miként lehetne közelebb hozni a művet a mai olvasókhhoz.

A lapozgatós kalandkönyv vagy játékkönyv műfaja nem újkeletű, a '80-as és '90-es években kifejezetten népszerűek voltak az ilyen jellegű fantasy-sorozatok (pl. Steve Jackson és Ian Livingstone *Fighting Fantasy* kötetei), így jelen esetben az újdonság erejét sokkal inkább a választott tematika adja. A klasszikus magyar irodalmi műveket oly módon dolgozzák át a szerzők, hogy az olvasó a történet főhősének bőrébe bújva aktív részesévé válik a cselekmény alakításának, így a lineáris olvasás helyett saját döntései mentén halad az egyes szövegelemek között lapozgatva. Ez a fajta olvasásmód sokkal közelebb áll a digitális közegben megjelenő, hipertextualitásra épülő, szimultán olvasási és gondolkodási stratégiához, tehát egyáltalán nem szokatlan vagy ismeretlen a mai diákok számára. Az egyéni választások pedig nemcsak a történet kibontakozását segítik, hanem személyes preferenciáink, így végső soron

saját magunk mélyebb megértéséhez is hozzájárulhatnak.

Lőrincz Andrea és Nagy Ádám könyve az emberi lét alapkérdéseit boncolgató Madách-mű újragondolása, melyben olvasóként az első ember, Ádám szerepében járhatjuk végig a történelmet. Az eredeti művel ellentétben Ádám itt nem csupán sodródik az eseményekkel, hanem döntéseivel aktívan részt vesz mind a saját, mind az emberiség jövőjének formálásában. A fejezetek végén felkínált lehetőségek közötti választások és a választások következményei határozzák meg a történet végkimenetelét egyéni és társadalmi szinten egyaránt, így különösen hangsúlyossá válik a személyes felelősség kérdése. Vajon végül sikerül-e elnyerni Éva kezét? Milyenné formáljuk a jövő társadalmát? Sikerül-e megmenti a bolygónkat? – Mindez nagymértékben saját döntéseinktől függ. Az Úr és Lucifer között dúló harc tétje az ember, az emberiség, és azt is az

olvasó határozza meg, hogy ez a küzdelem miként végződik. Az „égi küldetés” szerint Ádám szerepében végig kell járnunk a történelem nagy korszakait, miközben Lucifer azon fáradozik, hogy megakadályozza ennek a parancsnak a teljesítését, és a küzdelem feladására késztesse.

Az eredeti műben szereplő korok és helyszínek mellett újak is felbukkannak a kötetben, de nem szükségszerű mindet bebarangolni. Ádám útja itt is az Édenből (Paradicsomból) indul, majd az ókori Egyiptom, Athén és Róma, a középkori Bizánc, a reneszánsz Prága, a forradalmi lázban égő Párizs és a 19. százai London következik, viszont ezek után ellátogathatunk akár a 20. század eleji New Yorkba is, ahol megpróbálhatjuk megfékezni a világvjárvánnyá alakuló spanyolnáthát, vagy Berlinbe, a közvetlenül Hitler hatalomra kerülését követő időszakban. Majd 2018-ba csöppenünk, a disztópikus hangulatú Budapestre. Az itteni események határozzák meg, hogy miként zárul a történet, és hogy Pekingben, a Marson, a Szemétszigeten vagy éppen Bécsben folytatjuk utunkat. A történelmi helyszínekhez hasonlóan a távoli jövőben játszódó négy rész, még ha lazábban is, de ismét kapcsolódik az eredeti műhöz, mondanivalóját tekintve megfeleltethető egy-egy színnek a drámából: Peking – falanszter, Mars – űr, Szemétsziget – jégkorszak, Bécs – az édenen kívül.

Döntéseink határozzák meg, hogy mely helyszíneket járjuk be, és hogy az adott helyen és időben milyen szerephe kerülünk. Választhatjuk a klasszikus mű cselekményéhez leginkább hasonló szerepkört és eseménysort, de lehetőségünk van kipróbálni teljesen új változatokat is. Így például Egyiptomban nemcsak fáraók, hanem rabszolgák is lehetünk, Athénban meghatározhatjuk, hogy Miltiadész hadvezér vagy egy felszabadított szolga nézőpontjából követjük végig az eseményeket, Rómában Jézus tanítványává válhatunk, Bizáncban (Konstantinápolyban) kolduló szerzetesként is megjelenhetünk, Párizsban pedig akár a radikális Saint-Just bőrbe is bújhatunk. Bármelyik szerepet

A kötet – formájából adódóan is – azt hangsúlyozza, hogy mindig, minden korban van választási lehetőségünk, és választásunk egyáltalán nem mellékes, hiszen nem csupán személyes életünkben, hanem állampolgársági szinten is befolyásolja az események menetét. Az egyéni és a közösségi érdekek egymásnak feszülése minden fejezetben meghatározó, és az olvasóra van bízva, hogy eldöntse egy-egy kielemezett helyzetben: a személyes boldogulását helyezi-e előtérbe, vagy inkább a szűkebb és tágabb közösségéért tenne. Az utazás azonban csak akkor érhet maradéktalanul boldog véget, ha közben az egyéni és állampolgársági szükségletekre egyaránt kellő figyelmet fordítunk, és a természeti erőforrásokkal is jól gazdálkodunk.

is választjuk, döntési helyzetek sokasága követi egymást, amelyek segítségével nemcsak *Az ember tragédiájában* felvetett eszméket és azok megvalósulását vizsgálhatjuk, hanem az adott állampolgársági keretek közötti egyéni cselekvési lehetőségeket is.

A kötet – formájából adódóan is – azt hangsúlyozza, hogy mindig, minden korban van választási lehetőségünk, és választásunk egyáltalán nem mellékes, hiszen nem csupán személyes életünkben, hanem állampolgársági szinten is befolyásolja az események menetét. Az egyéni és a közösségi érdekek egymásnak feszülése minden fejezetben meghatározó, és az olvasóra van bízva, hogy eldöntse egy-egy

kiélezett helyzetben: a személyes boldogulását helyezi-e előtérbe, vagy inkább a szűkebb és tágabb közösségéért tenne. Az utazás azonban csak akkor érhet maradéktalanul boldog véget, ha közben az egyéni és társadalmi szükségletekre egyaránt kellő figyelmet fordítunk, és a természeti erőforrásokkal is jól gazdálkodunk.

A döntési szituációk lehetőséget teremtenek a diákoknak, hogy megvizsgálják, valójában milyen célok, motívumok és törekvések mozgatják őket, és ezáltal jobban megismerjék saját magukat. Szembesülnek vele, hogy döntéseik minden esetben – akár nem várt – következményekkel járnak, és befolyásolják más emberek viselkedését is. Kipróbálhatják, hogy milyen mértékben változtatja meg az események menetét, ha egy-egy ponton más lehetőséget választanak, és ha nem elégedettek a végkifejlettel, újrakezdekhetnek az egyszemélyes szerepjátékot.

A számtalan történetvariáció közötti eligazodást segíti az egyes színek közötti átjárási lehetőségeket szemléltető ábra, illetve a kötet végén lévő, adott szempontok mentén kitölthető útinapló. A szövegben szereplő idegen szavak helyes értelmezéséhez pedig a könyvhöz tartozó szöszedet magyarázatai járulnak hozzá.

A kalandkönyv olvasása nem igényli feltétlenül az eredeti mű ismeretét, anélkül is érthető és könnyen követhető, viszont a befogadói élményt gazdagítja az irodalmi előismeretek megléte. A szöveg rímes prózában megírt párbeszédesei

elkülönülnek a narratív szövegrészeketől, és azon túl, hogy megidézik az eredeti Madách-mű verses formáját, számos parafrazist és kiragadott idézetet tartalmaznak nemcsak *Az ember tragédiájából*, hanem számos más magyar és világirodalmi szerzőtől (pl. Vörösmarty Mihály, Arany János, Radnóti Miklós; W. Shakespeare, J. W. Goethe, C. Baudelaire). Az irodalmi utalások többsége olyan alapművekre irányul, amelyek az általános és középiskolai magyartanítás szerves részét képezik, így a figyelmes diákolvasók is felfedezhetik a kötetre jellemző szerzteágazó intertextuális kapcsolatrendszerét.

Az *Égi megbízás* a klasszikus történetet aktualizálva, a mai diákok életkori sajátosságaihoz és érdeklődési köréhez igazítva, a populáris kultúra eszköztárát alkalmazva kínál izgalmas interaktív utazást a történelem és egyben saját személyiségünk mélyebb megismeréséhez. Otthoni, szabadidős olvasásra vagy a kötelező Madách-mű mellé, választható olvasmányként is ajánlható középiskolások számára.

Manxhuka Afrodita

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Lőrincz, A. & Nagy, Á. (2022): *Égi megbízás – Az ember tragédiája*. Athenaeum Kiadó.

Irodalom

Gombos, P. (2009). „Ó, mondd, te mit választanál!” A tanár felelőssége és lehetőségei a kötelező olvasmányok kiválasztásában. *Elektronikus Könyv és Nevelés*, 11(2). https://epa.oszk.hu/01200/01245/00042/gp_0902.htm Utolsó letöltés: 2022. 12. 21.

Nagy, Á., Trecsenyi, L. & Veszprémi, A. (2020): *A Pál utcai küldetés*. Athenaeum Kiadó.